

Nr 20

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän folk- och bostadsräkning.

Genom en den 30 januari 1970 dagtecknad proposition, nr 27, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om allmän folk- och bostadsräkning.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs förslag till vissa bestämmelser som behövs för genomförande av 1970 års allmänna folk- och bostadsräkning och kommande sådana undersökningar. De föreslagna bestämmelserna avser bl. a. kommunernas medverkan vid insamling och granskning av de lämnade uppgifterna.

Lagförslaget

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till Lag om allmän folk- och bostadsräkning

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Allmän folk- och bostadsräkning äger rum de år Konungen bestämmer.
Vid allmän folk- och bostadsräkning skall fastighetsuppgifter samt bostads- och hushållsuppgifter lämnas i enlighet med denna lag. Uppgifterna skall lämnas på blanketter enligt formulär som fastställs av statistiska centralbyrån efter samråd med centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden.

2 §

Vad i denna lag sägs om ägare av fastighet gäller i stället i fråga om utarrenderad fastighet arrendatorn och i fråga om fastighet som är upplåten med tomträtt tomträttsinnehavaren.

3 §

Fastighetsuppgift skall lämnas för varje fastighet på vilken finns bostadslägenhet, vare sig lägenheten är bebodd eller ej.
Uppgiften lämnas av fastighetens ägare.

4 §

Bostads- och hushållsuppgift skall lämnas för varje bostadslägenhet och för varje person som är bosatt i landet under den tid uppgifterna avser.
Bostads- och hushållsuppgiften lämnas av den som disponerar lägenheten i dess helhet. För obebodd bostadslägenhet lämnas uppgiften av fastighetsägaren.

För person som ej är bosatt i bostadslägenhet lämnas bostads- och hushållsuppgiften av honom själv. För den som i sådant fall har gemensamt hushåll med annan skall uppgiften dock lämnas av den som förestår hushållet.

5 §

Konungen kan förordna om begränsning av uppgiftsplikten.

6 §

Uppgifterna skall lämnas för tid och vid tidpunkter samt på sätt som bestäms av Konungen.

Fastighetsägare skall biträda vid insamling av uppgifterna.

7 §

Det åligger kommunen att biträda vid distribution av blanketter för lämnande av fastighetsuppgift samt bostads- och hushållsuppgift och vid upprättande och insamling av sådana uppgifter.

Kommunen svarar för granskning och rättelse av uppgifterna. Därjämte svarar kommunen för sådana övriga göromål som har samband med folk- och bostadsräkningen i den omfattning Konungen bestämmer.

Kommunen får uppdraga åt särskilt granskningsorgan att handha de göromål som avses i första och andra styckena.

8 §

Kommunen skall utse en granskningsledare och en ställföreträdare för denne.

9 §

Granskningsledaren eller den han utser får av uppgiftsskyldig inhämta upplysningar rörande förhållanden som omfattas av uppgiftsskyldigheten. Vidare får granskningsledaren eller den han utser från den som ej själv skall lämna bostads- och hushållsuppgift inhämta erforderliga upplysningar rörande honom.

10 §

Har fastighetsuppgift eller bostads- och hushållsuppgift ej lämnats inom föreskriven tid eller lämnas ej upplysningar som begärts enligt 9 §, skall granskningsledaren anmana den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet.

Om anmaningen icke efterkommes, kan länsstyrelsen på granskningsledarens begäran vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet. Försuttet vite utdömes av länsstyrelsen.

11 §

Den som tagit befattning med uppgift som avses i denna lag får ej obehörigen yppa dess innehåll. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Inledning

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anför i propositionen inledningsvis följande.

I prop. 1969: 1 (bil. 9 s. 28) anmäldes vissa frågor i samband med den allmänna folk- och bostadsräkningen år 1970. De av statistiska centralbyrån (SCB) framlagda planerna i sådant hänseende ansågs därvid i huvudsak kunna godtas. En begränsning av räkningens omfattning och kostnaderna ansågs dock böra ske. I enlighet med vad som föreslagits i propositionen anvisade riksdagen för budgetåret 1969/70 ett reservationsanslag av 2 130 000 kr. till 1970 års folk- och bostadsräkning (SU 1969: 7, rskr 7). I propositionen uttalade jag min avsikt att senare anmäla fråga om bl. a. medverkan från kommunernas sida i samband med granskningen av de uppgifter som lämnats för folk- och bostadsräkningen.

Sedan SCB fått i uppdrag att på grundval av de nya förutsättningarna lämna fram ett reviderat förslag till plan för räkningen, har Kungl. Maj:t den 9 maj 1969 fastställt den slutliga planen för denna räkning. Enligt planen skall de sammanlagda kostnaderna uppgå till högst 35 milj. kr. räknat i 1968 års pris- och löneläge. I enlighet härmed har i prop. 1970: 1 (bil. 9 s. 23) hemställts att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för budgetåret 1970/71 anvisa reservationsanslag av 10 250 000 kr. för denna räkning.

I skrivelse den 17 november 1969 till finansdepartementet har SCB lagt fram förslag till bestämmelser för folk- och bostadsräkningens genomförande och för dess samordning med mantalsskrivningen. Över förslagen har efter remiss yttrande avgetts av centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden (CFU).

Tidigare folk- och bostadsräkningar

Utskottet hänvisar till propositionen s. 5—6.

SCB:s förslag

Utskottet hänvisar till propositionen s. 6—7.

CFU:s remissyttrande

Utskottet hänvisar till propositionen s. 7.

Departementschefen

Folk- och bostadsräkningar har haft skiftande omfattning. Räkningarna vid slutet av varje tioårsperiod har varit stora räkningar. År 1970 är ett internationellt folk- och bostadsräkningsår med ett särskilt program. På grund härav och ett starkt konsumentintresse är det angeläget att göra 1970 års räkning betydligt större än inte bara 1965 års utan även 1960 års räkningar.

Inför 1960 års allmänna folk- och bostadsräkning blev frågorna om uppgiftsmaterialet, samordningen med mantalsskrivningen samt den lokala granskningen grundligt utredda. De rutiner som då utarbetades visade sig i praktiken fungera tillfredsställande såväl vid 1960 som 1965 års räkning. En vägledande princip vid planeringen av 1970 års allmänna folk- och bostadsräkning har därför varit, att denna räkning så långt möjligt skall utföras enligt de rutiner som tillämpades åren 1960 och 1965. Den omläggning av folkbokföringsväsendet till ADB som ägt rum efter den senaste folkräkningen kräver visserligen en anpassning till de nya ADB-rutinerna men påverkar inte de författningsbestämmelser som kräver riksdagens medverkan.

Genom att de årliga mantalsuppgifterna och huvudförteckningarna slopats i den nya folkbokföringsförordningen (1967: 198) har det blivit desto angelägnare att uppgiftsskyldigheten till folk- och bostadsräkningen verkligen fullgörs. De folkräkningsuppgifter som allmänheten lämnar bör, som jag anförde redan i prop. 1967: 88 (s. 51 och 87), givetvis liksom hittills användas för kontroll av att kyrkobokföringen stämmer med den faktiska bostätningen.

De grundläggande bestämmelserna om allmän folk- och bostadsräkning har SCB föreslagit skolas tas in i en förordning, som avser endast den nu aktuella räkningen. Med en sådan utformning måste bestämmelser i ämnet underställas riksdagens prövning varje gång det är aktuellt med en ny folk- och bostadsräkning. Som jag tidigare i andra sammanhang framhållit torde den snabba samhällsutvecklingen kräva att sådan räkning hålls minst vart femte år. Jag vill därför föreslå att de grundläggande bestämmelserna tas in i en lag av permanent karaktär, så att lagens bestämmelser kan tjäna som grund även för kommande folk- och bostadsräkningar. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vilka år sådana räkningar skall ske. I och med att lagen inte görs tidsbegränsad, kan man inte heller i lagen ange vilken exakt tid folk- och bostadsräkningsuppgifterna skall avse. I stället får det ankomma på Kungl. Maj:t att ange denna i tillämpningsföreskrifterna till årets räkning.

Liksom vid de senaste folk- och bostadsräkningarna bör i lagen föreskrivas skyldighet att lämna två olika slags uppgifter. Fastighetsuppgift skall i princip lämnas för varje fastighet inom vilken finns bostadslägenhet. Bostads- och hushållsuppgift skall i princip lämnas för varje bostadslägenhet

och för varje person som är bosatt i landet under den tid uppgifterna avser. I fråga om sådan generell uppgiftsplikt bör Kungl. Maj:t få föreskriva begränsning. Begränsning kan bli aktuell även vid årets räkning med hänsyn till de önskemål som SCB — liksom vid 1965 års räkning — framställt rörande lägenheter, som används till annat än bostad, samt sommarvillor, sportstugor o. d. som inte används till permanent bostad.

Den av SCB föreslagna organisationen av kommunernas medverkan i granskningsarbetet överensslämmer så gott som helt med den som tillämpades vid 1960 och 1965 års räkningar. Eftersom det allmänt vitsordats att organisationen då fungerat tillfredsställande och den alltjämt synes ändamålsenlig, vill jag tillstyrka att den genomförs. I huvudsak innebär förslaget att kommunen skall biträda vid upprättande och insamling av uppgifterna samt svara för granskning och rättelse. Dessa arbetsuppgifter kan kommunen delegera till ett särskilt granskningsorgan. Oavsett om sådan delegering sker skall kommunen utse en granskningsledare. En nyhet är att kommunen också skall utse en ställföreträdare för granskningsledaren. En annan nyhet är att det inom kommunblock skall utses en person som skall svara för samordnande uppgifter. Enligt min mening bör det ankomma på länsstyrelsen att utse sådan person, efter förslag av kommunblockets samarbetsnämnd eller sammanläggningsdelegerade, där sådant organ finns. Bestämmelse i fråga om kommunblock bör det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela. Som allmän princip för granskningsarbetet bör gälla att det skall bedrivas på sådant sätt att uppgiftslämnarna inte betungas i onödan.

På en punkt har jag dock i sak en annan uppfattning än SCB. Enligt SCB:s förslag skulle granskningsledaren själv få förelägga vite, om begärd uppgift inte lämnas eller är ofullständig. Enligt min mening kan det inte anses lämpligt att lägga en sådan befogenhet på granskningsledaren. I stället bör gången vara den att granskningsledaren skall vara skyldig att utan vitesföreläggande anmana den försumlige att fullgöra sin skyldighet. Först om denna anmaning inte efterkoms, skall granskningsledaren kunna vända sig till länsstyrelsen och begära att denna vid vite förelägger den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet. Om inte heller vitesföreläggandet efterkommes, skall länsstyrelsen utdöma det försuttna vitet. Eftersom bestämmelserna om vitesföreläggande bör tas in i lagen bör där tas in även de bestämmelser som reglerar granskningsledarens rätt att inhämta upplysningar från uppgiftsskyldiga.

Den av SCB föreslagna sekretessbestämmelsen bör enligt min mening utvidgas att omfatta även den som vid insamling av uppgifterna tagit del av dem, t. ex. fastighetsägaren.

De framlagda förslagen till övriga författningsbestämmelser på området, som är av den karaktär att de kräver riksdagens medverkan, kan jag i sak biträda.

Liksom vid tidigare undersökningar av liknande art bör ersättning av statsmedel inte utgå för kommunernas, och inte heller kommunblockens, här berörda medverkan i folk- och bostadsräkningen.

Förslag till vissa kompletterande föreskrifter, främst rörande detaljinhållet i formulären till folk- och bostadsräkningen samt vissa administrativa frågor om samordning av räkningen och mantalsskrivningen, torde jag sedermera få anmäla för Kungl. Maj:t.

Utskottet

Utskottet har inte något att erinra mot lagförslaget och får därför hemställa

att riksdagen bifaller propositionen nr 27.

Stockholm den 10 mars 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Åkesson (fp), Knut Johansson (s), Ebbe Ohlsson (m), Nils-Eric Gustafsson (cp), Ernulf (fp) och fru Landberg (s);

från a n d r a kammaren: herrar Grebäck (cp), Sundelin (s), Tobé (fp), fröken Andersson (s), herrar Wachtmeister (m), Johnsson i Blentarp (s), Olsson i Timrå (s) och Josefson i Arrie (cp).